

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

When Kayin Killed Hevel: An
Exploration of Fratricide

Mrs. Michal Horowitz
October 29, 2017 • ט' חשוון תשע"ח

בראשית ד:א-טז

א

והָאָדָם יָדַע אֶת־חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתְּהַרְלָהּ וַתֵּלֶד אֶת־קַיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהוָה:

ב

וַתִּסָּפַר לְלֶדֶת אֶת־אָחִיו אֶת־הָבֶל וַיְהִי־הֶבֶל רֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה:

ג

וַיְהִי מִקֶּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרֵי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהוָה:

ד

וְהָבֶל הֵבִיא גַם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִחִלְבָּהּ וַיִּשַׁע יְהוָה אֶל־הָבֶל וְאֶל־מִנְחָתוֹ:

ה

וְאֶל־קַיִן וְאֶל־מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו:

ו

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־קַיִן לָמָּה חָרָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָּנֶיךָ:

ז

הֲלוֹא אִם־תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב לִפְתַּח חַטָּאת רֶבֶץ וְאֵלֶיךָ תִּשְׁוֹקֶתוּ וְאַתָּה תִּמְשַׁל־בּוֹ:

ח

וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל־הָבֶל אָחִיו וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה וַיִּקָּם קַיִן אֶל־הָבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ:

ט

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־קַיִן אֵי הָבֶל אָחֶיךָ וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי:

י

וַיֹּאמֶר מַה עָשִׂיתָ כֹּל דְּמֵי אָחֶיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן־הָאֲדָמָה:

יא

וְעַתָּה אָרוּר אַתָּה מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ לְקַחַת אֶת־דְּמֵי אָחֶיךָ מִיָּדְךָ:

יב

כִּי תַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה לֹא־תִסְפָּר תִּתְכַחֶה לָךְ נֶעַ וְנָד תִּהְיֶה בְּאֶרֶץ:

יג

וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל־יְהוָה גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשָׂא:

יד

הִן גִּרְשַׁת אֶתִּי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתַּר וְהָיִיתִי נֶעַ וְנָד בְּאֶרֶץ וְהָיָה כָּל־מִצְאֵי יְהַרְגֵנִי:

טו

וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה לָכֵן כָּל־הַרְגָה קַיִן שִׁבְעָתַיִם יִקָּם וַיִּשֶׂם יְהוָה לְקַיִן אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת־אֹתוֹ כָּל־מִצְאָו:

טז

וַיֵּצֵא קַיִן מִלְּפָנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ־נֹד קְדַמַּת־עֵדֶן:

מדרש תנחומא בראשית ט

וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן וְגו'... אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה, בְּנֵי אַרְבָּעִים שָׁנָה הָיוּ קַיִן וְהָבֶל. וַיָּבֵא קַיִן מִפְּרֵי הָאֲדָמָה, מֵהוּ? מִן מוֹתֵר מֵאֲכָלוּ. וּרְבִנּוּ אָמְרִי, זֶרַע פִּשְׁתּוֹ הָיָה, וְהָבֶל הֵבִיא גַם הוּא מִבְּכוֹרוֹת צֵאנוּ וּמִחֻלְבָּהוּן לְפִיכֶךְ נֶאֱסַר צָמֵר וּפְשָׁתִים, שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא תִלְבַּשׁ שֵׁעֶטְנֵז וְגו' (דְּבָרִים כב, יא). וְאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵינּוּ דִין שְׂיִתְעַרְב מִנְחַת הַחוּטָא עִם מִנְחַת הַזָּבָא לְפִיכֶךְ נֶאֱסַר

וַיֹּאמֶר קַיִן אֵל הָבֶל אַחִיו, מָה אָמַר לוֹ? נִחְלַק הָעוֹלָם וְאֲנִי בְכוֹר וְאֵטֵל פִּי שָׁנִים. אָמַר לוֹ הָבֶל, אֲפָשֶׁר. אָמַר לוֹ קַיִן, אִם כֵּן אֲנִי נוֹטֵל יֵתֵר חֶלֶק עַל חֶלְקִי מִקּוֹם שֶׁנִּתְקַבֵּל בּוֹ קָרְבָנְךָ. אָמַר לוֹ הָבֶל, לֹא תִטַּל. וְעַל דָּבָר זֶה נִפְלָה קִטְטָה בֵּינֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי בֵּהֵיטָב בְּשִׂדָּה

וַיֵּשׁ אֲוִמְרִים: שֶׁאָמַר קַיִן לְהָבֶל, נִחְלַק הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ: הֵן. נִטֵּל הָבֶל צֵאנוּ, וְקַיִן אֲדָמָה לְעַבְדּוֹ, וְהִתְנַוּ בֵּינֵיהֶם שְׁלֵא יֵהָא לְזָה עַל זֶה פְלוּם. כְּשֶׁנִּטֵּל הָבֶל אֶת צֵאנוּ, הִתְחִיל לְרַעוּת אֶת הַצֵּאָן, וְקַיִן רוֹדֵף אַחֲרָיו מֵהֵר לְבִקְעָה וּמִבְקָעָה לְהֵר עַד שֶׁנִּתְאַחֲזוּ זֶה בְּזֶה, וְנִצַּח הָבֶל אֶל קַיִן וְנִפְלָה תַּחְתָּיו. וְכִשְׂרָאָה קַיִן כֶּךָ, הִתְחִיל צוֹחַ, הָבֶל אַחִי אֵל תַּעֲשֶׂה בִי רָעָה. וְרַחֵם עָלָיו וְהַנִּיחוּ, וְעַמַּד וְהִרְגוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּקַּם קַיִן, מִכָּלֵל שֶׁנִּפְלָה

כִּינּוּ שֶׁהִרְגוּ אָמַר אֲבִירָח מִפְּנֵי אָבִי וְאֲמִי, שֶׁאִין מִבְּקָשִׁין אוֹתוֹ אֵלָא מִמֵּנִי, שֶׁאִין אֶחָד בְּעוֹלָם אֵלָא אֲנִי וְהוּא. מִיָּד נִגְלָה עָלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי אֲבוֹתֶיךָ אֲתָה יָכוֹל לְבָרַח, מִפְּנֵי אִין אֲתָה יָכוֹל לְבָרַח, שֶׁנֶּאֱמַר: אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמִסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ (יִרְמִיָּה כג, כד). אָמַר לוֹ: אִי הָבֶל אַחִיךָ. אָמַר לוֹ: וַי לוֹ שְׂרַחֵם עָלֶיךָ וְלֹא הִרְגֶךָ כְּשֶׁנִּפְלָתָ תַּחְתָּיו, וְאֲתָה עֲמַדְתָּ וְהִרְגַת אוֹתוֹ

וְהֵיךְ הִרְגוּ? עָשָׂה לוֹ פְצִיעוֹת פְצִיעוֹת, חֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת בְּאָבּוֹ בְּיָדוֹ וּבְרַגְלָיו, שְׁלֵא הָיָה יוֹדֵעַ מֵהֵיכֵן נִשְׁמַתוֹ יוֹצֵאת עַד שֶׁהִגִּיעַ לְצִנְאוֹרוֹ. כִּינּוּ שֶׁאָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִי הָבֶל אַחִיכֶךָ? אָמַר לוֹ: לֹא יָדַעְתִּי, הַשּׁוֹמֵר אַחִי אֲנִיכִי? אֲתָה הוּא שׁוֹמֵר כָּל הַבְּרִיּוֹת וְאֲתָה מִבְּקָשׁוֹ מִיָּדִי? מִשָּׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמָה, לְגַנֵּב שֶׁגָּנַב כָּלִים בְּלִילָה וְלֹא נִתְפַּשׁ. לְבַקֵּר תַּפְּשׁוּ הַשּׁוֹעֵר. אָמַר לוֹ: לְמָה גָּנַבְתָּ אֶת הַכָּלִים? אָמַר לוֹ: אֲנִי גָּנַב וְלֹא הִנְחַתִּי אֲמִנוֹתַי. אֲבָל אֲתָה אֲמִנוֹתֶךָ בְּשַׁעַר לְשִׁמּוֹ, לְמָה הִנְחַתְתָּ אֲמִנוֹתֶךָ וְעַכְשָׁו אֲתָה אוֹמֵר לִי כֶךָ? וְאֵף קַיִן כֶּךָ אָמַר, אֲנִי הִרְגַתִּי אוֹתוֹ, בְּרִאתְתָּ בִי יֵצֵר הָרַע, אֲתָה שׁוֹמֵר אֶת הַכָּל, וְלִי הִנְחַתְתָּ אוֹתוֹ לְהִרְגוֹ, אֵף אֲתָה שֶׁהִרְגַתוֹ שֶׁנִּקְרָאתָ אֲנִיכִי, שֶׁאֵלּוֹ קִבַּלְתָּ קָרְבָּנִי כְּמוֹתוֹ, לֹא הָיִיתִי מִתְקַנָּא בּוֹ. מִיָּד הִשִּׁיבוּ, מָה עָשִׂיתָ קוֹל דְּמֵי אַחִיךָ צוֹעֵקִים. מִכָּאֵן אֲתָה לָמַד, שֶׁעָשָׂה בּוֹ פְצִיעוֹת פְצִיעוֹת, וְחֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת

צוֹעֵקִים אֵלֵי, צוֹעֵקִים עָלַי. מִשָּׁל לְשָׁנִים שֶׁעָשׂוֹ מְרִיבָה, הִרְג אֶחָד מֵהֵן אֶת חֲבֵרוֹ. הָיָה בָּהֵן שְׁלִישִׁי וְלֹא הִפְרִישׁ בֵּינֵיהֶם, עַל מִי הַכָּל מְשִׁיחִין, לֹא עַל הַשְּׁלִישִׁי? לְכֶךָ כְּתִיב צוֹעֵקִים אֵלֵי, צוֹעֵקִים עָלַי

אָמַר לוֹ קַיִן, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, לֹא יָדַעְתִּי וְלֹא רָאִיתִי הַרוּג מִיָּמִי, וְכִי הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי מִכֵּהוּ בְּאָבּוֹ וְהוּא מֵת! הִשִּׁיבוּ מִיָּד, אָרוּר אֲתָה מִן הָאֲדָמָה וְגו', כִּי תַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה לֹא תוֹסֵף תֵּת כֹּחָה לָךְ

אמר לפניו, רבוננו של עולם, יש לפניך דילטוריון שמלשיניו את האדם לפניך? אבי ואמי הרי הן בארץ ואינן יודעו שאני הרגתי. ואתה בשמים מנין אתה יודע? אמר לו שוטה, כל העולם כלו אני סובל, שנאמר: אני עשיתי ואני אשא ואני אסבל ואמלט (ישעיה מו, ד). אמר לו: כל העולם כלו אתה סובל ועוני אינך יכול לסבל. גדול עוני מנשוא. אמר לו: הואיל והודית ועשית תשובה, צא וגלה מן המקום הזה, שנאמר: ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נוד

Medrash Bereishis Rabbah 22§7

ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם וגו' (בראשית ד, ח), על מה היו מדיינים, אמרו בואו ונחלק את העולם, אחד נטל הקרקעות ואחד נטל את המטלטליו, דין אמר ארעא דאת דאת קאם עלה דידי, ודין אמר מה דאת לביש דידי, דין אמר חלץ, ודין אמר פרח, מתוך כך (בראשית ד, ח): ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו, רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר שניהם נטלו את הקרקעות, ושניהם נטלו את המטלטליו, ועל מה היו מדיינים, אלא זה אומר בתחומי בית המקדש נבנה וזה אומר בתחומי בית המקדש נבנה, שנאמר: ויהי בהיותם בשדה, ואין שדה אלא בית המקדש, היך מה דאת אמר (מיכה ג, יב): ציון שדה תחרש, ומתוך כך (בראשית ד, ח): ויקם קין אל הבל אחיו וגו'. יהודה בר אמי אמר על חנה הראשונה היו מדיינים, אמר רבי איבו חנה הראשונה חזרה לעפרה ועל מה היו מדיינים, אמר רבי הונא תאומה יתרה נולדה עם הבל, זה אומר אני נוטלה שאני בכור, וזה אומר אני נוטלה שנולדה עמי, ומתוך כך ויקם קין

אבות א:טו

עשה תורתך קבע. אמור מעט ועשה הרבה, והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות

אבות ג:יב

רבי ישמעאל אומר, הוי קל לראש, ונוח לתשחרת, והוי מקבל את כל האדם בשמחה

תוספות יו"ט

בשמחה. וזה יותר ממה שאמר שמאי בסבר פנים יפות - הרמב"ם

בראשית ד:ו

ויאמר יהוה, אל-קינו: למה חרה לך, ולמה נפלו פניך

תהילים כב:ב

אלי אלי, למה עזבתני; רחוק מישועתי, דברי שאגתי